

Jeimswaanonj Tere Jeimsnonj Tereya ano. Jen-asa-asari

Gomaņa gomaņa kanonj ejemba kania kania uugia meleema letoma-kejuti, iyonoo nanamemengianonj sisau siliqalu kolooro metetanjonj kamaanj unjuro Anutuwaa qabunayanonj kamaawabo. Kawaajonj Jerusalem bisop Jeims iinonj gejanono qaa morota morota menj kululuuj koi ooja. Gejanono qaaya tosia ii kokaenj: Momakooto hona ii nomaenj? Zioz gawonj hona ano qolonmolongoya. Angotete uutanonj laaligo. Tosia mende injiima surewu. Je buu susugia mono galenj kombu. Selegia mepeseewu me uugia menj kamaanj aowu? Angowowo me ala ilailaa ambu? Kaparanj koma qamakooli gawonj mewu.

Majakakaya wana ii kokaenj: Kraistwaa Buna qaayanonj somariinj akadamuyawo koloowaatiwaa qata bosima qaaya koma gbilinj meniņ hona koloowaa me qaago? Je buu susunananondeenj moma laarijonj jeniņ mende sokonja. Zioz gawonj hona qaa, ii zioz koomuya.

Tere kokawaa bakaya wana 10 ii kokaenj:

Qaa mutuya 1.1

Momalaari ano momakooto 1.2-8

Ejemba wanaya ano qabunayawo 1.9-11

Anjobato (manambato) ano angotete 1.12-18

Buna gejanondeenj momo me tenkonjonj 1.19-

Kamaanqeqeta ii mende injiima sureewu 2.1-13
 Momalaari gawoŋa qaa ii omayaa kolooja 2.14-26
 Neselanananoŋ mono tiwilaan nonombabo 3.1-18
 Luaenoŋ laaligo me balombaa nanamemen 4.1-5.6
 Lombo bosima qama kooliniŋ hoŋa koloowaa 5.7-20

¹ *Jeims niinoŋ Anutu ano Poŋ Jiisas Kraistwaanonoŋ gawoŋ men laligojen.

Israel tuuŋ 12 ananaanoŋga tosaŋa oŋo Israel mesaonoŋ gomaŋa gomaŋa deema kema laligojuti, niinoŋ oŋowo qaa amin mobombaajoŋ tere koi oon jolonjia jejen.

Moma laariŋ qama kooliŋ momo hoŋa mokoloowoŋa.

² Oo uumeleen alauruna, momalaariwaa angotete kania kania qagianon umakeji, iikawaajoŋ uugianoŋ mono mende kamaaro simbawoŋawogadeen moma aisoon laligowu.

³ Angotetenon qagia-non uro iikanon momalaarigia kotiuro mono kaparaŋ koma moko-singoŋ nambu. Ii mojutiwaajoŋ mono aisoon laligowu.

⁴ Kaparaŋ koma nambuti een, iikanon mono toroqen men letoma oŋono nanamemenjiaa hoŋa kuuya ii akadamuyawo koloonkebaa. Iikaen kolooro Anutunon oyanboyanonon uugia men saa qero uuwaa iwoi mombaajoŋ mende memeanon laligowuya.

---

* **1:1:** Mat 13.55; Maak 6.3; Apo 15.13; Gal 1.19

5 Onoononga moŋnon “Nomaen ambenaga?” jen momakootowaajon amamaaji, iinon mono Anutu qama kooliro ii mubaa. Anutunon kalenja ii loloogen kuuya nonoma sologen mende jen nonomambaajon momakeja. Kawaajon ii saanon muro buŋa qen aowaa.

6 Qama kooliwaati, iikanon nombaati, mono iikaen moma laarin uuwoi mende totoon amba. Moŋnon uuwoi anji, iinon kowe siri kaŋa uma kamaankeja. Haamonon kowe qindiiro lansan kema kankeja. Iikawaa so koloowabotiwaajon mono qamakooliaajon uuwoi mende amba.

7 Uuwoi ejemba kaŋa Poŋnon iwoi mubaati-waajon mono mende romonjowa.

8 Iwaa uutanon mono juquno kaiyakaya kuuya kanon kinjokolon ama konjbara qen qaa kemamen-kanmen jenkeja. Kian.

Wanaya ano qabuŋawo laaligo

9 Uumeleen alauruna, onoo batugianon tosianon kamaanqeqeta laligogi Anutunon onoojon moro uuta kolooja. Kawaajon mono saanon onoangia mepeseen aonkebu.

10 *Tosianon uuta laligojuto, monen hina-giaajon mende mogi umakejiwaajon ama kamaanqeqeta tani laligon mono onoangia mepeseen aonkebu. Yonoo laaligogianon mono bura juraya kaŋa koloon sooliwaa. Kamaanqeqeta ano uuta anana komuwonati, iikanon ororon koloowona.

11 Weenon kouma bura jen kotooro qararangon soolin jurayanon suma kamaankeja. Jurayanon

---

* 1:10: Ais 40.6-7

kamaaro batuyaa kaitania iimasiinsiinawo kanon titiikota koloonkeja. Qabunagiawo yononon es-uhinagia menj seiwombaajonj ewaewanj komakejuto, laligonj bura kaanja gororonjgowuya. Kianj.

Anjobato (manambato) ano anjotete

¹² Anutunonj qaaya kokaenj somonjgorota eja, “Ejemba uugianonj jopagonj nomakejuti, niinonj ii laaligo kombombanja onjoma wanjgianonj goul ila koma onjomanja.” Qaa iikawaa so bologaa anjobatononj mombaa qaganonj uro iikanonj kaparanj koma kotiuro tegoro mono laaligo kotigaa ila soronj bunja qenj aonj oyanjboyanj koloowaa. Iwaaajonj “Mono simbawonjawo!” jejonj.

¹³ Kilenjaa Toyanonj Anutu anjobato menj mubaatiwaa so mende kolooro Anutunonj monj singisonjo ambaatiwaaajonj mende anjobato menj muja. Kawaaajonj monjonj anjobato uutanonj laligonj kokaenj mende jewa, “Anutunonj anjobato menj nono singisonjo amambaajonj anjenj.”

¹⁴ Anutunonj qaagoto, ananaa siijnana kombombanja bologanonj mono potitij kaanja horonj nonono motowaa bitinbitinjanonj osininj singisonjgowaa anjobatoya kaenj motomotoonj ananaanonj koloonkeju.

¹⁵ Monjonj siija kombombanja bologa mende somonjgoji, ii singisonjo kondooja. Kondooro siija kombombananonj koro ama singisonjo ii merabora kaanja mero koloonkeju. Singisonjononj koloonj somariidabororo koomu kotiga koloonj munkeja.

¹⁶ Oo wombo alauruna, siingia kombombanja bologanonj mono mende tiligonj onjomba.

17 Kalen awaa akadamugiawo kuuya ii Anutunonj ano Siwe eukanonja asuginjeja. Koinj ano weenj jaagara kouma kotonj kemeri unjaganaganonj korinj torinj amakejato, asa-saga kuuyaa Toya anj mende utegowaa. Aunja me unjanja monj ii iwaanonj mende eja.

18 Anutunonj iwoi kuuya mokooroti, nono iyonoo batugianonj yambu dologa koloonj laligowonjatiwaajonj moro. Kawaajonj anjaa siinjaa so qaa honjaa kota uunananonj komoro iikanonj kolokoloo donjoga nonono koloonj. Kianj.

Bunja qaa eenj mobonja me tenj koma mewonja?

19 Oo wombo alauruna, mono qaa koi romonjonj mende duduuwu: Onj mono kuuya qaa mobombaajonj geja uulanawo qewu. Qaa lanj ii uulanawo mende jewu. Iringianonj mono uulanawo mende soomba.

20 Anutunonj nanamemenj dindinja ambombaa siinja momakejato, irinjonsoononj ii mende kondonjeja. Kawaajonj mono irinjonsoonj mesaonj qaa bonjonj jenj laligowu.

21 Qewolonj kania kania ano nanamemenj jewonawononj qokotaajuti, ii mono mesaowu. Mono yangisenjgia mesaonj Anutuwaa qaa baatanonj kema qaa kota uugianonj komomakeji, ii mono moma anjonj koma laligowu. Kaenj anji qaa iikanonj saanonj hamo qenj onono letoma Siwenonj ubuya.

22 Bunja qaa ii eenj toonj mogi honja mende koloowabo. Kaanja silemale ama tiligonj aowuboto, qaa ii mono koma gbilinj laligowu.

²³ Moŋnoŋ qaa eenj toonj moma iikawaa so mende amakeji, iinonj eja kokawaa so koloaja: Moŋnoŋ jaasewanja atatononj (jainonj) aimakeja.

²⁴ Aima mesaonj moŋgeŋ kema kaitania no-maenja, ii uulanjawo duduunkeja.

²⁵ Ii awaa qaagoto, moŋnoŋ kana qaa akadamuyawowaajonj geja ama iigigiin iikanonj qokotaanj siŋgisonjgowaa kasanonja loloonkeji, iwaa nanamemenjaajonj mono “Eeso simbawonjawo!” jewonja. Iinonj qaa moma ii mende duduunkejato, ii onjonj tenj koma iikawaa so amakeja.

²⁶ Moŋnoŋ uumeleembaa komagbiligibili amambaajonj jenj je buu susuya mende galenj koma anja kaenj tiligonj aonkeji, iwaa uumeleembaa Buŋa gawonjonj mono iwoi omay, honja qaa koloonkeja.

²⁷ Anutu Mangaa jaasewanjonj uumeleembaa Buŋa gawonj soraaya silemaleya qaa memambaajonj jejani eenj, mono kokaenj amba: Guanj mera ano malo konjilinj qaganonj laligojuti, mono ii kema injiima kalanj koma onjoma laligowa ano balombaa nanamemenjaa qewolonjonj uuga tilowabotiwaaajonj mono galenj menj aonj laligowa. Kianj.

2

Kamaanjeqeta ii mende sureenj onjombu.

¹ Oo uumeleenj alauruna! Jiisas Kraist Poŋnana qaqaŋayawo moma laariwombaajonj jejuti eenj, mono ejemba tosaanja mende

injisoroon tosaana mende sureen onjombuto, keda motoonjonon ama onjoma laligowu.

² Iikawaa sareqaaya mon ii kokaen: Eja qabunayawo mon, boro susuya goul bininawo ano opo malekuya iimasiinsiinawo, iinon qaa mirigianon uro eja wanaya mon selekopaaya junjuranawo iinon kaanagadeen unaga.

³ Uri onjo eja geria iimasiinsiinawo ii koma horon mun kokaen jewuyaga, “Oo somatanana, gii saanon jaageqeyanon eu kema dun rara qembonawo iikanon raba.” Kaen jen eja kamaanqeqeta ii iima tiin mun jewu, “Gii saanon goraayanon kema namba me kana qembonon kamaan raba.”

⁴ Sili kaana kolooro onjo kanageso batugianon bon jawo ama mendeema aon qemasologen ama qaagiawo koloaju. Roromonjogia bologa otaan jenteege ejemba doogoya koloaju.

⁵ Oo wombo alauruna, mobu! Anutunon bentoton ejemba jopagon munkejuti, iyonoo buna ewaatiwaa qaaya jen kotiin somonoro. Qaa iikawaa so tosianon balon ejemba yonoo jaagianon kamaanqeqeta koloajuto, Anutunon ii iyanajon meweengon onono momalaarigiaajon ama uuta koloaju. Yononon bentotonaa uutanon keugi galen koma onono esuhinagiawo koloowuya.

⁶ Honanon uuta koloajuto, onjo ejemba wanaya injiima tiin sisiriin onjoma laligoju. Ejemba qabunagiawo yononon onjo monen hinagia qaawaajon men kamaan onjoma olonkalu ama onjongi kamaanqeqeta koloonkeju. Yononon

onjo horonj onjongi qaa jakeya jakeya kanonj keumakeju.

⁷ Onjo Kraistwaa bunja koloogi qa awaa soro ii onjoma iikawaa so onjoomakejuto, qabunagiawo yonononj mono uumeleenj (kristen) qa ii lanj jenj bolinj kisama kema kanj jenkeju? Namowaa uuta yonononj ii kuuya amakeju.

⁸ *Kaenj amakejuto, onononj Anutu bentotonjaa kana qaa wanja tenj koma otaagi sokombaa. Anutuwaanonj qaa ii Bunja Terenonj kokaenj eja: “Geengja jopagonj aonkejanj, iikawaa so mono ejemba tosaanja kaanjadeenj uuganonj uukalenj ama jopagonj onjmakeba.”

⁹ Iikanonj sokombaato, onjo ejemba tosaanja injisoronj tosaanja sureenj onjoma keda motoongononj mende ama onjmakejuti eenj, mono singisonjgo amakeju. Anutuwaanonj kana qaa waleenjgi iinonj mono qaagia ii mokolonj jenj tegonj onjombaa.

¹⁰ Monjonj kana qaa kuuya tenj koma otaankejato, iikanongja jojopanj motoongononj kamaanj qeji, iinonj mono kana qaa korebore waleema qaayawo kolooja.

¹¹ *Kawaa kania ii kokaenj: Anutu “Serowilinj mono mende amba,” jeroti, iinonj kaanjadeenj jojopanj qaa kokaenj jenj kotoro, “Monj mono mende qena komuwa.” Gii serowilinj mende anjanto, kilenj monj qena komuji, iikanonj mono kana qaa kuuya waleendaboronj laligojanj.

¹² Anutuwaanonj kana qaa ii singisonjgowaa kasanongja lolonj laligowombaaonj eja. Anu-

---

* **2:8:** Lew 19.18   * **2:11:** Eks 20.13, 14; Dut 5.17, 18

tunonj kana qaa iikanonj gosinj nonoma qaanana jen tegoro solanjaniwutiwaajonj romonjonj qaagia iikawaa so jenkebu ano nanamemenjia uujopa qaganonj amakebu.

¹³ Monjonj ejemba uujopa qaganonj mende kiankomun onjoma laligowaati, Anutunonj mono iwaa qaa gosinj kiankomu qaganonj mende jen tegonj mubaa. Monjonj ejemba uujopa qendeema onjoma laligowaati, Anutunonj ii gosinj munj saanonj kiankomunj muro simbawonjowo koloonj selia menj ubaa. Kianj.

Momalaari honja qaa ii koomuya kolooja.

¹⁴ Oo uumeleenj alauruna, monjonj “Jiisas moma laarijen,” jen iikawaa gawonja mende mero momalaaria iikanonj mono nomaen ilaanj munaga? Qaayanondeen moma laariro Anutunonj iima hamo qero letombaa me qaago? Ii qaago!

¹⁵ Iikawaa qaaya monj ii kokaenj: Uugia meleengiti, onoo batugianonj ejemba monjonj opo kerembaajonj amamaanj memegemeanj menj weenj motoongowaa so nembaneneya qaa laligonaga.

¹⁶ Kaenj laligoro onjooonjga monjonj iwo aitonjonj selewaa nanjonanngo mende munj kokaenj ijoro monaga, “Gii saanonj kema nembanene nenj gere konama bonjonj raba.” Qaa omaya ii moro iikanonj mono nomaenj ilaanj munaga? Ii qaago totoonj!

¹⁷ Kaanjiadeen momalaari omaya toonj ii koomuya kolooja. Momalaari gawonjaa honja

mende mejiwaajon momalaarianon mono qamo kaanja kolooja.

¹⁸ Monjon kokaen jenaga, “Giinon uuga meleena niinon nanamemen dindiņa otaankejen.” Niinon kawaajon kokaen gijojen, “Giinon ‘Anutu moma laarijen,’ jen iikawaa gawonja mende menj eenj momalaarigaa honja mono nomaenj qendeema nonaga? Niinon uumeleembaa gawonja mewe iina kanonj mono saanonj neenaa momalaarinaa honja qendeema gombaa.”

¹⁹ Gii “Anutu motoonjo raji, ii moma laarijen,” jejani, ii awaa! Omejiilanj yonononj kaanja gadeen ii moma laariju. Ii moma laarijuto, iikanonj qindiinj onono Anutuwaajon jenengia oronkeja.

²⁰ Oo eja uuga qaa, gii omejiilanj yonoo tani kaanja moma laarinkejanj me? Momalaariwaa gawonja mende mena honja mende kolooro qaa ii eenj omaya jena momalaariganonj mono iwoi omaya, honja qaa koloonkeja. Iikawaa kania ii sareqaana iikanonj qendeema gonja me qaago?

²¹ *¹⁸“Qaago!” jewabotiwaaajonj ama sareqaa monj jemaņa. Momalaariwaa wanjalenana Abraham iinonj dindiņa nomaenj kolooro? Iinonj Anutuwaa jeta tenj koma meria Aisak wama kema alatanonj ama kanonj siimolonj oomambaajonj ano. Kaenj ama momalaari qaganonj gawonj mero Anutunonj ii iima qaaya jenj tegoro solanjaniro.

²² Sareqaa iikawaa kania ii iima asarijanj me qaago? Abrahamnonj moma laarinj qaa-gadeenj mende jeroto, momalaari qaganonj nama

---

* **2:21:** Jen 22.1-14

iikawaa silia kaanagadeen qero nemun kono sokono. Nanamemen dindiņa ama men laligoro momalaarianon iikaan somariin akadamuyawo kolooro.

²³ *Buņa Terenon qaa mon ii kokaen eja, “Aabrahamnon Anutu moma laarin muro qata Eja Dindiņa jero.” Qaa ii eenanon honawo koloorotiwaa so ii oogita tosonian Aabrahambaa qata “Anutuwaa aliaga,” kaen qama jen laligogi.

²⁴ Solanę koloowombaajon momalaariwaa qaa ii jenananondeen jenin mende sokonja. Sili-nananon momalaariwaa nanamemen honę ambonęati een, Anutunon mono qaana jen tegoro solananiwonę. Sundunanon mono iikawaa kania qendeenja.

²⁵ *Sareqaa mon ii kaanagadeen jewe uumeleen gawombaa kania ii qendeema gombaa: Israel yononon goman iima kotowaotiwaaajon eja woi wasin oronęi keni kana somataa emba qata Reihab iinon uruama kalaņ koma oroma kana monon oromesaoro keni. Iinon momalaariwaa nanamemen kaen ano Anutunon ii iima qaaya jen tegoro solananiro. Kianę.

²⁶ Niinon qaana koi kokaen jen tegomaņa: Eja kokoosoya qaa ii qamoya. Iikawaa so momalaari gawonmemeya qaa ii mono koomuya kolooja. Kianę.

3

Neselanananon mono tiwilaan nonombabo.

---

* **2:23:** Jen 15.6; 2 Hist 20.7; Ais 41.8   * **2:25:** Joos 2.1-21

¹ Oo uumeleen alauruna, onoononga mamaganon uugia waaro “Tosaana yonoonon koposo mindingowona,” jen boi qaqazu, eja to koloowombaajon uugia waambabo. Nono tosaana kuma onoma ananaa roromononana mende mindingowonati een, Anutunon ii iiro mende sokono qaanana gosin kotakota jen tegon iikawaa so irona uugun nonombaa.

² Ii kokaembaajon jejen: Anana kuuyanon kana qaa mamaga qiwitigonkejon. Monon neselana galen koma qaa mende qiwitigonkeji, iinon mono eja akadamuyawo soro kolooja. Iinon saanon kotiin laaligoya kuuya kaanagadeen galen koma laligowaa.

³ Hoos ii siijnana ten kombutiwaajon ama aen qawa qaa oogianon sulun somonon kasanon horon kanon saanon hongia somata kuuya ii mindinqindin ama ononin kemakeju.

⁴ Kaanagadeen wango somata iikawaa sili-gia romongowu. Wango tosia ii somasomatato, kilen haamo kotiganon ii nanon onongi kowe koton kemakeju. Somata qatawo koloojuto, ii kilen kekenaa galena kapten iinon wango gilinon rama siina otaan stia (steer) loqaya melaa iikayadeen melenqeleen ano wango somatanon kawaa so meleema kemakeja.

⁵ Neselambaa kania ii kaaniadeen. Ii sele busunanaa kitia melaadaga koloojato, kilen saanon qaa somata kania kania iikanon selenana men uma jenkejon. Mono koi romonon laligowa:

Gere lokota melaadanon tereema kemen

saanon jolonon mondon duuya somata qatawo jedabororo kamaanaga.

⁶ Neselanananon kaanagadeen gere bolan kaanja kolooja. Ii sele busunanaa kitia kitia iikawaa batugianon rama qewolombaa kondomondoo nemuŋa kolooja. Kaen kolooro gere siawaa Toyanon jiilananon ootirin iikanon upiipiro afaanagadeen ugerenon mondon jero uuta kuuya kotomoton tilooro laaligoyanon nanamemeŋa kuuya ii jewon kaanja totowiwaa.

⁷ Anutunon iwoi kuuya mokoloroti, ii oro kania kania, koon me iwoi baagianon koma kondondononkejuti me kowenon laligojuti, ii ejembanon meŋ loorin onombutiwaa so kolooju. Tosaanŋa ii koma tutugon meŋ loorin ononŋi miriwaa oroya kolooju.

⁸ Kaan koloojuto, neselanananon mono oro kawalia kaanja kolooja. Ii nomben warabe kaananon saa qegeta koloon onomumu kaanja onononon niniŋ meŋ komun nonomambaajon jorinkeja. Ejemba kuuyanon ii meŋ loorin somononon mubombaajon amamaankeju.

⁹ *Neselanananon Pon Jiisas ano Man Anutu mepeseen oromakejon ano leegen ejemba iyanŋaa kaitani kaanja mokolon ononoti, ii qaa seinon lan qasuaan onomakejon.

¹⁰ Neselan motoonon iikanon Anutu waa qata mepeseenkejon ano qaa seinon tosaanŋa qasuaan onoma jenkejon. Oo uumeleen alauruna, kania-gianon kaanja ero mende sokonja.

---

* **3:9:** Jen 1.26

11 Apu saana ano kaambogawo ii apu jaaya motoonjonona ujunjon koumakejao me qaago? Kaan qaago.

12 Oo uumeleen alauruna, joganonga pandigbamo (san) ii saanon kolonkeja me qaago? Kaanagadeen jao gerenonga mandariina saanon kolonkeja me qaago? Iikawaa so apu saana ii kou kaambogawononga ujungomambaajon amaamaankeja. Mono ii.

Momakoto hona ano qolonmolongoya

13 Onoo batugianon moronon momakootowo kolon qaa mindingowaatiwaa so kolooja? Mononon “Kaan kolooja,” jewuti een, iinon mono uuta ii momakootoyaa so men kamaan silianon gumbonjonon nanamemen qendeeno asuganon asugiro iinin sokombaa.

14 Iikanon sokombaato, uugianon motoqoto kolon uunon junjun ero irinjonsoon kaambogawo moma gemaqeqe ama aonkejuti een, momakootogia iikawaajon mono selegia een toon mende men ubu. “Qaa hona otaajon,” jen mono iikawaa hona kolatiwubo.

15 Yonoo-non momakoto kaana ii balombaa momakootoyaga. Ii Siwenonga mende kamaankejato, omejiilan yononon ejemba sololon onongi jegi Un Toroyanon iikawaajon wosobiri momakeja.

16 Daen yonoo uugianon motoqoto kolon uunon junjun ero irinjonsoon moma gemaqeqe ama aonkejuti, iyonoo laaligogianon sisau ilinwalin ero sili anjonjayawo kania kania otaankeju.

¹⁷ Ii otaankejuto, momakooto Siwenonga kamaankeji, iikawaa kania mutuya ii nanamemen soraaya. Momakooto soraayaa silia tosaanja ii kokaen: Luaenon laligowombaa siinja en onono gumbonjonjon qaganon tosaanja uujopa ama onoma qaa baatanon kenji Unja Toroyanon uugia saa qero tosaanja kiankomun ama ononji uumogiaa honja awaa awaa ii mamaga asuginkeja. Gbingbaon mesaon ejemba qaagia bakasasan mende gosin selenondeen ala-ala mende laligoju.

¹⁸ Luaeqeqe ejembanon luaenon laligowombaajon moma iikawaa kota komogi honja nanamemen dindinja kolooro oyanboyan laligonkeju. Kian.

Balombaa momakooto mesaon Anutuwaa ala koloon laligowu.

4

¹ Naa iwoinon manja ano angowowo kondooro batugianon koloonkeja? Onoangiaa siingia kombombananon mono waama sele busugia sokono awaa ano bologa iikanon aworangori manja ano angowowo koloonkeja.

² Ono iwoi kania kania mewombaa siinja kotakota bobo momakejuto, ii onoo bunja mende koloonkeja. Iwoiwaa iimasiin ama baagon uugianon gere jero ejemba unugi komunkejuto, kilen ii mende menkeju. Kawaajon yon jen angowowo ama manja qenkeju. Ono Anutuwaajon mende qama koolin onoangio een mewombaajon mojuti, iikawaajon ii mende bunja qen aonkeju.

³ Anutuwaajon qama koolinkejuto, kilen ii kokaembaajon mende menkeju: Uugianon mende dingoro iwoi onono ii mesoon onoangiaa siingia kombombara bologa metogon sele busugiaa korisoro ambombaajon moma welemakeju. Ii mende sokono Anutunon ii anjon komakeja.

⁴ Oo onjo olonkalu ejemba kaana kolooju. Loemba kana dindina mesaon serowilin amakejuti, onjo mono iikawaa so Anutu mesaon uumeleembaa gadokopa ejemba yonowo ala-ala men monen hinanondeen uugia somonjon laligoju. Tani kaan ama iikanon mono Anutuwo kerekere amakeju. Ii moma kotoju me qaago? Kawaajon monjon uuta balombaa siin kombombara bologa metogomambaajon amakeji, iinon mono Anutuwa kereya kolooja.

⁵ Buja Terewaa qaa mon ii kokaen oogita eja, “Unaya Toroya uunananon ama nononota laligoji, Anutunon ii siina kombombara iikanon saa qero laligoja.”* Qaa ii omayaga kania qaa kaen romongowubo.

⁶ *Qaa ii omayaga qaagoto, onjo iikawaa so siingia tororo Anutuwaanon ambuti een, iinon mono kalenmoriaa honona qaa onomakebaa. Kawaajon Buja Tere koi jen oogita eja:

“Anutunon sewankiki ejemba tuarenjen ama onomakejato, uugia men kamaankejuti, iiga mono kalenmoria onomakeja.”

---

* **4:5:** Buja Tere qaa iikawaa kania mon ii kokaen, “Unya Toroya uugianon anota laligoji, iinon jopagon nonomambaa siina kombombara moma ananaajon motoqoto momakeja.” * **4:6:** Gba 3.34

⁷ Kawaa so oŋo mono uugia gosin Anutuwaa qaa baatanon kema laligowuto, Kilenaa Toya tu-arenjen ama mugi onomesaon misinjon kemaliwaa.

⁸ Mono Anutuwo soomonjo ama kosianon kagi iinon onowo soomonjo ama kosogianon nambaa. Singisonjo megi borogia-non totowiro Jiisaswaa sayanon ii songbambaatiwaajon qama kooliwu. Uugianon junquno kemaqen-kanqen lan angi uugianon tilooro koma konjoratin onono soraaya koloowutiwaajon qama koolinkebu.

⁹ Mono tapekokorogia moma koton jinjen qama woso-biri moma silama saabu. Jomo ainjolongia mesaon meleema ambureren ambu. Korisorogia mono mesaon wosobiri moma aowu.

¹⁰ Mono Pombaa jaanon men kamaan aogi iinon metaama onombaa. Kian.

Uumeleen alaurugia yonoo qaagia mende jen tegowu.

¹¹ Uumeleen alauruna, gemaqeqe qaa mono mende jen aon laligowu. Monjon qaa kaanja jen kisama uumeleen aliaa qaaya jen tegoji, iinon mono Anutuwaanon kana qaa jen tegon men kamaan anja. Gii Anutuwaanon kana qaa jen tegon gogoraagen ama iikaanja kanon ii mende ten komakejanto, ii silemale ama umbuqumbulin ejaga koloon laligojan.

¹² Anutunon kana qaa jen koton nonoma iikawaa so mono qaanana gosin jen tegoro tiwilaawona me kiankomun nonono oyanboyan koloowona. Iinondeen jenteego Tonana koloojato, gii mono geenjaajon “Moroga koloojen?” jen alaga gosin qaaya jen tegonkejan? Kian.

Sele memewaa galeŋ meme qaa

13 *Mono geja ambu! Tosaŋa oŋo selegia meŋ uma kokaen jenkeju, “Nono kete me woraŋ koi mesaŋ taŋ ii me ii kaŋoŋ kema koŋkororo ama moneŋ somata horoŋ gbani motooŋgo laligonin tegoro kaŋoŋga eleema kawoŋa.” Niinoŋ kawaa-joŋ kokaen injiowe mobu:

14 Laaligogia woraŋ nomaen laligowuti, oŋo ii mende moma kotoju. Oŋoo laaligogiaa kania ii nomaen? Ii kaaso koosuwaa soga kambaŋ torodaamoŋ asugin eŋ aliwaa.

15 Kawaajoŋ oŋo mono kokaen jegi sokom-baa, “Pombaa uusiŋanoŋ ananaajoŋ kaen ero jaawo laligowoŋati een, mono kaŋ kaŋ ama mewoŋa.”

16 Kaen mende jenkejuto, een toŋo jaba-arambaraŋ ama oŋoanŋiaa selegia meŋ uma mepeseenkeju. Nanamemeŋ kuuya kaŋa kaŋoŋ mono bologa kolooja.

17 Qaana jeŋ tegomambaajoŋ ama kokaen je-jeŋ: Moŋnoŋ sili awaa qeŋ mewaatiwaa kania moma kotoŋgo ii mende ama mewaati, iinoŋ mono siŋgiŋoŋgo anja. Kiaŋ.

5

Ejemba esuhinagiawo yoŋoo galeŋ meme qaa

1 Oo ejemba esuhinagiawo, oŋo mono geja ama qaana koi mobu: Kakasililin siimbobolo qagianŋ ubaati, iikawaajoŋ mono amburereŋ ama qama silama saabu.

2 *Moneŋ esuhinagianŋoŋ mono gisaadaboroja.

---

* 4:13: Gba 27.1   * 5:2: Mat 6.19

Gejalolon ano dumunjan yononon opo malekugia kitomiton nenkeju.

³ Ono kambañ tetegoya kokaamba miri, kare ano esuhina tosaña goul, silwanon memeta ii qanon qanon men kululuugi eji, ii kasukerajujunon turudabororo tonoreawo (rost) men eja. Tonorea ano kasukerajuju iikanon dangunu kaña en kaniagia kambañ tetegoya kokanon kokaen qendeembaa: Ono laaligogia monen hinanon somonon mesoqesoogi janon qaono tiwilaawuya. Tonorea ano kasukerajuju iikanon mono gere bolan kaña sele busugia kaanagadeen men boliwaa.

⁴* Mono koi romonowu: Gawon meme ejemba gawonjianon tetebaro men timintamen ano oro qinjij qonjoma laligogiti, ononon iyonoo tawagia ii bone qaganon anjon kongi. Ono iyonoo saa njindij-nundurugia moju me qaago? Qamasi-langia iikanon mono Pon Anutu, ku-usun kuuyaa Toyaa gejianon kemedabororo moja.

⁵ Ononon namonon koi iwoi kania kania jaa-soonjo bunja qen aon siiseweweya qaa laligon sele busuwaa korisoro ama siingia metogon aon laligogi. Balombaa omakeleyanon somonon onono jejelombañ mamaga lan ama baanon newageen nepaqepalo nen laligogi. Anutunon qaagia jen tegoro unugi komuwutiwaa kambanjianon kan kuuwaati, mono kambañ iikawaa-jon jojorinj kelegiawo koloon laligoju.

⁶ Ejemba koposowaa qaagia qaa onjo mende tuarenjen ama ononji kilen qaagia jen tegon lan

---

* 5:4: Dut 24.14-15

uŋugi komuŋ komuŋ laligogi.* Kianŋ.

Bin mokosiŋgoŋ bosima qama koolinŋ laligowu.

⁷ Oo uumeleenŋ alauruna, oŋo Poŋŋonŋ koubaatiwaajonŋ mamboma kambaŋ biiwia kokanonŋ mono mokosiŋgoŋ binŋ bosima nambu. Kaenŋ nama komakoomo ejawaa tania ii romoŋgowu: Iinoŋ nembanene namonoŋ komoma nama hoŋa sewaŋa uuta asugiwaatiwaajonŋ kaparaŋ koma mambomakeja. Kaparaŋ koma mamboma laligoro koŋ bedu kambaŋanonŋ karo mombo mambono koŋuru kambaŋanonŋ kaŋ kuuŋkeja.

⁸ Oŋo kaanŋideenŋ mono binŋ bosima mokosiŋgoŋ nambu. Poŋŋonŋ mombo kawaatiwaa kambaŋanonŋ torijiwaajonŋ ama mono uugia meŋ kululuuŋ boŋ qeŋ nambu.

⁹ Oo uumeleenŋ alauruna, Anutunonŋ qaagia jeŋ tegoro lombo mokoloowubotiwaajonŋ mono oŋoanŋgiaa batugianonŋ qaa jeŋmeesaŋ ama uugianonŋ ŋindiŋ-ŋunduru mende jeŋ aonŋkebu. Mobu, jenteego Toyanonŋ mono dodowiŋ nagononŋ nanja. Kianŋ.

¹⁰ Uumeleenŋ alauruna, gejatootoo ejemba yoŋŋononŋ wala eenanonŋ Pombaa qatanonŋ Buŋa qaa jeŋi kakasililinŋ meŋ oŋoŋgi moma kilenŋ mokosiŋgoŋ binŋ bosima kaparaŋ koma laligogi. Oŋo mono iyoŋoo tanigia romoŋgoŋ kana lasugia otaanŋ laligowu.

¹¹ *Tosianonŋ kaparaŋ koma binŋ bosima

---

* **5:6:** Qaa iikawaa kania moŋ ii kokaenŋ: Oŋo eja koposowaa qaaya qaa kilenŋ qaaya jeŋ tegonŋ qegi komuroti, iinoŋ oŋo mombo mende qotogonŋ oŋomakeja. * **5:11:** Job 1.21-22; 2.10; Ond 103.8

laligoŋ haamo anġiti, nono iyoŋoojoŋ “I-a simbawoŋawo!” jejoŋ. Eja qata Job iinoŋ kakasililiŋ moma kilen kaparaŋ koma haamo anoti, ii moju. Haamo ano tetegoyanoŋ Poŋ kiankomu Toya kolooŋ niniima kobooŋkeji, iinoŋ oyaŋboyaŋa muro laligoro. Mono ii romoŋgowu. Kian.

¹² *Oo uumeleen alauruna! Qaa kota uuta moŋ koi jemaŋa. Oŋo qaa ii me ii jewuti, ii jojopaŋ qaanoŋ kokaen mende jeŋ kotiiwu, “Qaana hoŋawo mende kolooji een, Siwe Toyanoŋ saanoŋ lombo ano qananoŋ ubaa me balombaa omejiilaŋanoŋ baloŋ mewagoro meren meŋ turuŋ nomba.” Qaa ii me jojopaŋ qaa tosaŋa iikaŋa kanoŋ mono qaagia mende jeŋ kotiiwu. Kaen qaagoto, oo-qaawaajoŋ moma “Ooŋ!” iigadeen jewu ano qaago-qaawaajoŋ “Qaago!” jewu. Potagororoŋ qaa jegi Anutunoŋ qaagia jeŋ teŋoŋ irona meleen o qagianoŋ ubaa. Kian.

Momalaari qaganon qama kooligi hona koloowaa.

¹³ Uumeleen ejemba oŋoonoŋga moŋnoŋ qenjenmanjenawo laligoji een, iinoŋ mono Anutu qama kooliwa. Moŋnoŋ korisoronoŋ laligoji een, iinoŋ mono rii qama Anutu mepeseewa.

¹⁴ *Oŋoonoŋga moŋnoŋ ji kiro laligoji een, iinoŋ mono uumeleen kanagesowaa jotamemeya horoŋ oŋono kaŋ Pombaa qatanoŋ kele selianoŋ moriŋ iwaajoŋ qama kooliwa.

¹⁵ Momalaari qaganon qama kooligi Poŋnoŋ ejemba jiawo ii hamo qen muro qeaŋgoŋ mombo

---

* 5:12: Mat 5.34-37   * 5:14: Maak 6.13

waabaa. Singisonḡo ama ji mokoloroti een, Anutunonḡ mono singisonḡoya ii sonḡbama mesaowaa.

¹⁶ Kaenḡ kolooro Anutunonḡ hamo qenḡ onḡono qeangowutiwaajonḡ mono singisonḡogia jokoloonḡ aonḡ Anutuwaa qama koolinḡkebu. Ejemba solanḡa monḡonḡ uuta menḡ kululuunḡ Anutu qama kooli-waati, iikawaa honḡanonḡ mono damuyawo ano usunḡawo koloowaa.

¹⁷ *Iikawaa sareya monḡ ii gejatootoo eja qata Elaija. Iinonḡ balonḡ eja anana kaanḡa laligoro. Iinonḡ konḡ mende kawaatiwaajonḡ uuta menḡ kulu-luunḡ kaparanḡ koma qama kooliro konḡonḡ ḡbani karoonḡ ano koinḡ 6 kawaa uutanonḡ namononḡ mende kamaaro.

¹⁸ *Kambanḡ ii tegoro mombo qama kooliro sombinḡ injanḡ kono konḡ kinḡ bedu mero nem-banene mombo tonḡoninḡ kolooro. Kianḡ.

Monḡonḡ jinjanḡ keno alianonḡ ilaaro sokombaa.

¹⁹ Uumeleenḡ alauruna, onḡoononḡa monḡonḡ qaa honḡaa kania qiwitigonḡ jinjanḡ keno monḡonḡ ii mokoloonḡ kana dindinḡanonḡ mombo wama am-baati eenḡ,

²⁰ *iikawaajonḡ mono kokaenḡ romonḡowu: Singisonḡo ejemba monḡonḡ jinjanḡ kanianonḡ keno alianonḡ ii iikanonḡa wano uuta looriro mombo meleembaati, iinonḡ mono koomu kotiga mende komuwaa. Alianonḡ ii gere sianonḡ kemebabotiwaajonḡ anḡonḡ koma muro Anutunonḡ singisonḡoya seiseiya ii sonḡbama koma turuwaa. Kianḡ.

---

* **5:17:** 1 Kinḡ 17.1; 18.1   * **5:18:** 1 Kinḡ 18.42-45   * **5:20:** Gba 10.12; 1 Piito 4.8

**Uumeleembaa Buŋa Tere Soomongo Gbilia
The New Testament and portions of the Old
Testament in the Borong Language of Papua New
Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Borong long
Niugini**

Copyright © 2002, 2011 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Borong

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

63589f8b-9426-5ce2-9520-ca0cf2b65c47